

DİJİTALLEŞME SÜRECİNDE KÜLTÜREL HAFIZANIN YENİDEN İNŞASI VE TEMSİL PRATİKLERİ: RUMELİ DERNEKLERİ

Selahattin BÖLÜKBAŞI

Üsküdar Üniversitesi, Türkiye

selahattinbolukbasi@st.uskudar.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0008-1030-7985>

<i>Atıf</i>	Bölükbaşı, S. (2026). Dijitalleşme Sürecinde Kültürel Hafızanın Yeniden İnşası ve Temsil Pratikleri: Rumeli Dernekleri, <i>Yeni Medya Elektronik Dergisi</i> , 10 (1), 156-191.
-------------	---

ÖZ

Toplumsal yapıyı tarihsel olarak biçimlendiren egemenlik ilişkileri, kültürel alanın temsiliyetinde yapısal eşitsizlikleri beraberinde getirmiştir. Dijitalleşme süreci, kültürel kimliklerin görünürlüğünü dijital mecralar üzerinden yeniden tanımlarken, birçok alt kültür bu bağlamda temsil sınırlılıklarıyla karşılaşmıştır. Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan Rumeli kökenli toplulukların dijital ortamdaki kültürel görünürlüğünü artırmaya yönelik stratejilerini incelemektedir. Araştırmada, TRT’nin yayın politikaları ve dijital platformları analiz edilmiş; özellikle 2009’da Kürtçe yayın yapan TRT Kurdi’nin faaliyete geçmesine karşın, Rumelili topluluklara yönelik benzer bir kamu yayın organının bulunmaması, bu grupları kültürel kimliklerini dijital mecralarda görünür kılacak çözümler aramaya yöneltmiştir. Çalışmada, Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin sosyal medya paylaşımları Roland Barthes’in göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle incelenmiştir. Ayrıca üç farklı dernek ve federasyon başkanıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bulgular, derneklerin kültürel kimliği yaşatmak amacıyla Facebook ve YouTube gibi dijital platformlarda etkinliklerini paylaştıklarını, hatta bireysel girişimlerle dijital televizyon kanalları kurduklarını göstermektedir. Görsel analizlerde, ulusal semboller ve kültürel motiflerin yoğun kullanımı dikkat çekmiştir. Bu durumun hem toplumsal aidiyet hem de kültürel süreklilik açısından önemli bir temsil stratejisi oluşturduğu belirlenmiştir. TRT Balkan gibi dijital haber platformlarının ise hedef kitleyle yeterli bağ kuramadığı, camiada düşük bilinirliğe sahip olduğu görülmüştür. Bu yönüyle çalışma, Türkiye’de Rumeli kökenli toplulukların dijital

temsil pratiklerine odaklanan az sayıdaki araştırmalardan biri olarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Dijitalleşme, Temsil Pratikleri, Kültürel Hafıza, Rumeli Dernekleri, Göstergibilim.*

RECONSTRUCTION OF CULTURAL MEMORY AND REPRESENTATION PRACTICES IN THE PROCESS OF DIGITALIZATION: RUMELIAN ASSOCIATIONS

ABSTRACT

The power relations that have historically shaped the social structure have also produced structural inequalities in the representations of cultural spheres. The process of digitalization has redefined the visibility of cultural identities through digital platforms, while many subcultures have faced representational limitations in this context. This study examines the strategies employed by Rumelian communities living in Türkiye to enhance their cultural visibility in the digital environment. The research analyzes TRT's broadcasting policies and digital platforms; in particular, despite the launch of TRT Kurdi as a Kurdish-language channel in 2009, the absence of a similar public broadcasting initiative for Rumelian communities has compelled these groups to seek solutions for making their cultural identities visible on digital platforms. The study employs Roland Barthes' semiotic analysis to examine the social media content of the Türkiye Bosna sancak Culture and Solidarity Association. In addition, semi-structured interviews were conducted with three association and federation leaders. The findings reveal that the associations aim to preserve cultural identity by sharing their activities on digital platforms such as Facebook and YouTube, and even by establishing digital television channels through individual initiatives. Visual analysis highlights the frequent use of national symbols and cultural motifs, which constitutes a significant strategy for social belonging and cultural continuity. Moreover, digital news platforms such as TRT Balkan have failed to establish strong engagement with their target audience and remain relatively unknown within the community. In this respect, the study offers an original contribution to the literature as one of the few research endeavors, focusing on the digital representation practices of Rumelian communities in Türkiye.

Keywords: *Digitalization, Representation Practices, Cultural Memory, Rumelian Associations, Semiotics.*

GİRİŞ

Yaşam, bireyin aile içindeki ilk sosyal deneyimleriyle şekillenmeye başlamakta; zamanla akrabalık, eğitim ve iş çevreleriyle genişleyen ilişkiler ağı, bireyi daha büyük topluluklara dahil etmektedir. Ortak yaşam pratikleri içinde gelişen değerler, inanç sitemleri, estetik anlayışlar ve paylaşılan diğer sembolik unsurlar gelişen süreç içerisinde bir toplumun kültürel dokusunu oluşturmaktadır. Bu kültürel yapı, bireyler arası etkileşim, iletişim biçimleri ve ortak deneyimlerin bir ürünü olarak inşa edilmektedir. Dil, gelenekler, sanat üretimleri ve diğer kültürel ifade biçimleri ise bu etkileşimlerin somutlaşmış halleridir. Toplumsal kültürün çatısı altında, o toplum içindeki çeşitliliği yansıtan alt kültür formları da yer almaktadır. Bu alt kültürlerin kendi kültürel sürekliliklerini koruyabilmek, dönemin iletişim teknolojilerine erişim sağlamak ve bu araçları etkin bir biçimde kullanabilmekle doğrudan ilişkili olmaktadır. Bu bağlamda, günümüzde sosyal medya platformlarının yaygınlaşmakta olmasına rağmen, televizyon kitlelerin güçlü bir alışkanlığı olarak varlığını sürdürmektedir. Televizyon içeriklerinde kültürel kimliğine ilişkin unsurları görmek, izleyicilerde aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Bu içeriklere doğrudan ulaşamayanlar ise dijital platformlardan izleme eğilimi göstermektedir. Türkiye’de kamu yayıncılığı yapmakta olan devlet kanallarının yalnızca bir tanesi, belirli bir alt kültür formuna yönelik yayın gerçekleştirmektedir. Bu durum diğer kültürel yapılar açısından temsil alanında bir dengesizlik oluşturmakta ve bazı grupların kamusal görünürlük bakımından geri planda olduklarını ortaya koymaktadır.

Dijital iletişim alanında Castells, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte iletişim biçimlerinin dönüşüme uğradığını ve “kitle öz-iletişimi” olarak adlandırdığı yeni bir yapının ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu modelde kullanıcılar hem içerik üreticisi hem de hedef kitleyi belirleyen özne aktörlerdir. Castells’e göre bu yapı, kişiler arası iletişim ve geleneksel kitle iletişiminin kullanıcı temelli dijital pratiklerle birleştiği, kültürel ifadelerin yeniden biçimlendiği dinamik bir alan oluşturmaktadır (Castells, 2009, s. 55-56). Bu yaklaşım, dijital ortamdaki kültürel göstergelerin kullanıcıların kimliklerini ifade etme biçimleriyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Castells’in modeli, kültürel temsillerin dijital mecralarda nasıl üretildiğini ve dolaşıma girdiğini açıklamak için işlevsel bir perspektif sunmaktadır.

Hine’in etnografik yaklaşımı, internetin tekil ve homojen bir olgu olarak değerlendirilemeyeceğini; farklı toplumsal gruplar açısından değişen sosyo-kültürel anlamlar taşıdığını göstermektedir. Bu perspektif, dijital ortamların her topluluk için benzer anlamlar üretmediğini ve kültürel kimliklerin çevrimiçi alanda nasıl temsil edildiğini anlamak için kullanıcıların kendi bağlamsal

deneyimlerine odaklanmanın gerekli olduğunu ortaya koymaktadır (Hine, 2015, s. 8). Diasporaların dijital teknolojileri kullanma biçimleri, kimliklerin sürdürülmesi ve topluluklarla bağların korunması açısından önemli bir alan olarak değerlendirilmektedir. İnternet, coğrafi olarak dağılmış olan diaspora üyelerinin iletişim kurmasını, anavatana yönelik bağlarını canlı tutmasını ve kültürel pratikleri dijital ortamda ifade etmesini kolaylaştırmaktadır. Çevrimiçi etkileşimler, bireylerin kimliklerini yeniden müzakere etmelerine ve sosyal dayanışmayı dijital mecralarda güçlendirmelerine imkân tanımaktadır. Bu nedenle dijital platformların, diasporaların hem aidiyet duygularını hem de kültürel temsillerini nasıl şekillendirdiğini anlamak, göç ve kimlik çalışmalarında giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Brinkerhoff, 2009, s. 14). Dijital etkileşimlerin bu yönü, diasporaların kültürel kimliklerini sabit bir yapıdan ziyade sürekli olarak yeniden kurdukları dinamik bir alanın varlığına işaret etmektedir. Çevrimiçi ortamlarda üretilen göstergeler, kimlik algısını hem topluluk içi ilişkilere hem de daha geniş bir toplumsal bağlama göre şekillenmektedir. Bu durum, dijital mecraların kültürel temsile ilişkin çözümlemelerde neden temel bir inceleme alanı olarak konumlandığını açıkça göstermektedir.

Literatürde Rumeli ve Boşnak kültürüne ilişkin araştırmaların önemli bir bölümü tarihsel ve sosyokültürel bir perspektifle ele alınmaktadır. Bu bağlamda Kemal H. Karpat'ın Balkan göçleri ve Rumeli kökenli topluluklara odaklanan çalışmaları; göç olgusunu, nüfus hareketleri, devlet politikaları ve kimlik oluşumu süreçleri çerçevesinde değerlendirmektedir. Rumeli ve Boşnak kültürünü, modern Türk toplumunun oluşumunda belirleyici bir tarihsel unsur olarak konumlandırmaktadır (Karpat, 2010). Benzer biçimde, Türkiye'de Balkan göçmenlerine ilişkin araştırmalar ağırlıklı olarak kültürel bellek, aidiyet ve kuşaklar arası aktarım ekseninde şekillenmektedir. Bu araştırmalar, kültürel kimliğin korunması ve sürekliliğini tarihsel ve toplumsal bağlamlar üzerinden tartışmaktadır. Ancak söz konusu literatürde, Rumeli ve Boşnak kültürünün dijital medya ve sosyal platformlar bağlamında ele alındığı, bu kültürel mirasın çevrimiçi temsillerine odaklanan bir araştırmaya rastlanmamaktadır. Bu yönüyle çalışma, Rumeli ve Boşnak kültürünün dijital medya ve sosyal platformlar bağlamındaki temsiline odaklanan ilk sistematik akademik inceleme olarak literatürde özgün bir konum edinmekte ve bundan sonra yapılacak araştırmalar için kuramsal ve yöntemsel bir zemin sunmaktadır.

Bu çalışma, 2024'te düzenlenen 11. İFİĞ Uluslararası İletişim Günleri Kongresi kapsamında sunulan bildiriden hareketle, kapsamı genişletilmiş ve kuramsal çerçevesi derinleştirilerek makale formatında yeniden yapılandırılmıştır (Bölükbaşı, 2024). Geleneksel medyada temsil imkânı sınırlı kalan alt kültür

formları arasında yer alan Rumeliler, bu araştırmada odak grup olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, öncelikle TRT'nin kurmuş olduğu televizyon kanalları ile dijital platformları incelemek; ardından Türkiye'de yaşamakta olan Boşnak ve Rumelileri temsil eden dernek ve federasyon başkanlarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılması hedeflenmektedir. Ayrıca Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarından seçilen içeriklerinin, Roland Barthes'ın göstergebilim kuramı doğrultusunda çözümlenmesiyle kültürel temsil stratejilerinin söylemsel düzeyde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

TOPLUMSAL ÇEŐİTLİLİK VE KÜLTÜREL YAPILAR

Kültür; tarihsel ve toplumsal süreç içerisinde oluşan maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmakta ve sonraki nesillere aktarmakta kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, bireyin edindiği bilgidir (TDK, 2025). Raymond Williams'a göre kültür, bir topluluğun ortak yaşam biçimini ve bu biçimi anlamlandırmak için geliştirdiği sembolik sistemleri kapsamaktadır. Bu nedenle kültür hem bir yaşam tarzı hem de bu tarzın temsil edilme biçimidir (Williams, 2000, s. 16). Kültür kavramının tarihsel olarak izlediği anlam dönüşümüne bakıldığında; başlangıçta toprağı işlemek, bitki ve hayvanları yetiştirmek, verimli ürünler elde etmek gibi somut üretim süreçleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu kullanım, doğaya müdahale ederek fayda sağlama düşüncesine dayanmaktadır. Zaman içerisinde ise kültür sözcüğü; bireyin zihinsel, estetik ve entelektüel yeteneklerini geliştirmesi anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Giderek, topluluklar halinde yaşayan bireylerin gündelik yaşamlarında ortaya koydukları değerler bütünüyle ilişkilendirilen daha kapsamlı bir kavrama dönüşmüştür. Örf, adet, gelenek, görenek, davranış kalıpları ve sembolik ifade biçimlerini içeren kültür anlayışı hem toplumsal yaşamın düzenlenmesini sağlamakta hem de anlam üretimini mümkün kılmaktadır. Bazı dönemlerde uygarlık kavramıyla eř anlamlı olarak kullanılsa da kültür; ruhsal ve duygusal boyutları kapsaması nedeniyle daha bireysel ve içsel bir içerik taşımaktadır. Özellikle modernite öncesi toplumlarda sanat ve düşünsel üretim, aristokrat sınıfın ayrıcalıklı uğraş alanları olarak kabul edilmiştir. Bu durum, kültürün sadece toplumun üst kesimlerine ait olduğu yönündeki algının pekişmesine neden olmuştur. Ancak modernleşme süreciyle birlikte toplumsal güç dengelerinin değişmesi, sanayileşmeyle hız kazanan kütleli üretim biçimlerinin sanat ve edebiyat alanına da yayılması, aristokrat sınıfın kültürel hegemonyasını zayıflatmıştır. Bu dönüşüm, bir yandan kültürel üretimi daha geniş kitlelere açarken, öte yandan kültürün niteliksel olarak gerilediği ve

sıradanlaştığı yönündeki eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Özellikle T.S. Elliot, Matthew Arnold ve F.R. Leavis gibi düşünürler kültürel üretimin bu yeni biçimlerine mesafeli yaklaşarak geleneksel değerlerin ve estetik duyarlılığın zayıfladığı yönünde görüş bildirmişlerdir (Güngör, 2020, s. 302). Ancak bu eleştiriler, kültürün yalnızca yüksek sınıfa ait ayrıcalıklı bir alan olduğu yönündeki anlayışın yeniden üretimi riskini barındırmakta; günümüzde kültürü çok daha geniş toplumsal süreçler ve gündelik yaşam pratikleri üzerinden değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

ALT KÜLTÜR VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Raymond Williams, tarihsel süreçte yaşanan kültürel kaymaların, kültür kavramına günümüzde üç farklı anlam yüklemesine yol açtığını belirtmektedir. İlk anlamıyla kültür, bireylerin ya da toplumların ruhsal ve estetik gelişimini ifade etmektedir. İkinci anlamı ise tiyatro, resim, edebiyat, sinema gibi sanatsal üretimlerin tanımlanmasıyla ilişkilendirilmektedir. Üçüncü kullanımı ise kişi, grup ya da toplulukların gündelik yaşam pratikleri, inançları ve gelenekleri doğrultusunda ortaya koydukları yaşantı biçimlerini kapsamaktadır. Williams'a göre, kültürün ilk iki anlamı tarih boyunca yaygın olarak kullanılmış ve entelektüel alanlarda çeşitli biçimlerde bir araya getirilmiştir. Üçüncü yaklaşım ise özellikle antropoloji disiplininde savunulmuş ve günümüzde de bu alan için önemini korumaktadır (Smith, 2007, s. 14-15). Bu yaklaşımlar kültürün yalnızca belli alanlara indirgenmeden toplumsal yaşamın farklı boyutlarında anlam kazanan bir olgu olduğunu düşündürmektedir. Özellikle kültürün gündelik yaşamdaki işlevleri ve toplulukların ortak değerleri üzerinden değerlendirilmesi onu dinamik bir toplumsal yapı unsuru haline getirmektedir. Bu nedenle kültür, belirli kalıplara sığdırılmak yerine farklı disiplinlerin katkısıyla sürekli olarak yeniden yorumlanması gereken bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Amerikalı sosyolog Milton Myron Gordon, ulusal kültür içerisinde yer alan, etnik köken, sosyal sınıf, kırsal ya da kentsel yaşam biçimi ile dini inanç gibi unsurların bileşiminden oluşmakta olan ve bir araya geldiklerinde birey üzerinde bütüncül bir etki yaratmakta olan yapıları, toplumun işlevsel alt birimleri olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda, söz konusu toplumsal yapıları “alt kültür” adını vermektedir. Gordon, antropolog ve sosyologlar tarafından farklı bağlamlarda kullanılan alt kültür kavramının, tarihsel süreçte anlam belirsizlikleri taşımaya rağmen sosyologlar arasında genel kabul görmeye başladığını; buna karşın diğer sosyal bilimciler ve psikologlar arasında kavramın daha sınırlı bilinirliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Alt kültür kavramındaki “alt” öneğine yönelik kimi yanlış anlamaların önüne geçebilmek amacıyla Wolfgang ve

Ferracuti tarafından kaleme alınan çalışmalarda bu önekin küçümseyici veya değersizleştirici bir anlam taşımadığı açıkça vurgulanmaktadır (Jenks, 2007, s. 171). Jenks, alt kültürlerin yalnızca egemen kültüre karşı konumlanmakla kalmayıp aynı zamanda kendi içlerinde özgün değer sistemleri, normlar ve sembolik pratikler üretmekte olduklarını, bu yönüyle alt kültürlerin hem ayrışma hem de direnç alanı oluşturduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmada tercih edilen alt kültür kavramı, yukarıda çizilen teorik çerçeve doğrultusunda ele alınmaktadır. Toplumsal yapılar içerisinde kültürel hiyerarşilerin varlık göstermesi olağan bir durumdur. Karl Marx ve Max Weber, toplumsal sınıflar arasında gerçekleşen güç mücadelelerinde baskın sınıfın kültürel üretiminin daha görünür hale geleceğini ve bu yapının simgesel alanda da etkili olacağını savunmuşlardır. Bu durum, baskın sınıfın kültürünün diğer kültürel biçimleri tamamen bastıracağı ya da ortadan kaldırdığı anlamına gelmemektedir. Her iki düşünürde de kültürel yapıların görece etkisi, o kültürü taşıyan toplumsal grupların maddi ve sembolik güçlerine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu bağlamda, “baskın kültür” ya da “baskı altındaki kültür” ifadeleri, doğrudan gerçeklikten çok; belirli bir güç ilişkisinin kavramsal karşılığı olan metaforlar şeklinde düşünülmelidir. Toplumsal ilişkiler ağı içinde bu tür kültürel konumlanmaların mutlak bir bağımlılık durumu oluşturmadığı, aksine kültürel anlam üretiminin çoğu zaman direnç odaklı biçimlenebildiği görülmektedir. Baskınlık altında konumlanan bir kültür, kendini ifade edebilmek için egemen kültürü tümüyle reddetmek zorunda kalmamaktadır. Varlığını sürdürebilmek adına çoğu zaman bu yapıyla farklı biçimlerde ilişki kurmaktadır (Cuhe, 2013, s. 94-95). Cuhe’ye göre bu tür kültürler, evrimsel süreçleri içinde baskın kültürü tümüyle yok saymamakta ancak ona karşı bir direnç potansiyeli barındırmaktadır. Bu direnç, kültürel üretimin biçimsel düzeyinden öte, gündelik yaşamın mikro alanlarında örgütlenen sembolik mücadele biçimleriyle kendini gösterebilmektedir. Kültürel öznelliklerin görünür olmadan var olmayı sürdürebilmesi çoğu durumda, baskın kültüre taktiksel biçimlerde yanıt geliştirmesiyle mümkün hale gelmektedir.

KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM VE KATILIMCI KÜLTÜR

Devletlerin kitleleri yönetebilmesini kolaylaştıran kültür olgusu, Raymond Williams’a göre iki temel boyutta değerlendirilmektedir: Bireylerin, içinde yetiştikleri ortamda edindikleri bilinen anlamlar ile zaman içinde önerilen ve sınanan yeni gözlemler ile anlam kümeleridir. Williams, kültürü durağan bir yapı olarak değil, sürekli olarak yeniden biçimlenen, deneyimlerle şekillenen ve toplumsal koşullarla dönüşen bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımıyla

kültürel formların geçmişle bağlantılı olmakla birlikte sürekli müzakere edilen alanlar olduğunu vurgulamaktadır. Williams, “*Uzun Devrim*” adlı eserinde kültürel dönüşümleri tarihsel ve toplumsal bağlamda ele alarak, okuryazar nüfusun artışının, kitlesel medyanın yaygınlık kazanmasının ve ortak dil üzerinden kurulan eğitimin, toplumda ortak bir kültürün inşasına zemin hazırlamakta olduğunu belirtmektedir. Williams’ın kültür kuramı anlam üretiminin yanı sıra bu anlamların hangi kurumsal ve ideolojik yapılar aracılığıyla dolaşıma girdiğini de analiz etmeyi gerekli kılmaktadır (Yengin, 2014, s. 35-36). Bu yönüyle kültür, bireysel bilinçli kurumsal yapıların kesişiminde şekillenen ve toplumsal olarak yeniden üretimi mümkün kılan dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

Kültür kavramının çağdaş kullanımlarından biri, internet ortamında şekillenmekte olan “katılımcı kültür” anlayışıyla ortaya çıkmıştır. Henry Jenkins’in çalışmalarında da vurgulandığı üzere, internet giderek medya içerikleri üzerinden kullanıcıların gayri resmi yollarla etkileşim kurduğu ve beklenmedik biçimlerde bağlantılar geliştirdiği bir katılım alanı haline gelmektedir. Bu yeni katılımcı kültürün kökenleri, 20. yüzyıl boyunca medya sektörünün dikkate almadığı ya da göz ardı ettiği pratiklere dayanmaktadır. Ancak internet, kültürel aktivitenin bu görünmeyen katmanlarını açığa çıkararak medya sektörünün bunların sonuçlarıyla yüzleşmesini zorunlu kılmaktadır. Önceden kullanıcıların kontrolü sağlanmış platformlarda içerikle sınırlı şekilde etkileşime geçmesi, tüketici konumunu aşmayan bir ilişki biçimi oluşturmakta iken; dijital çağda kullanıcıların kendi tercihleri doğrultusunda kültürel metaların üretim ve dağıtım süreçlerine katılması, kültürel üretim ilişkilerinin yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda, internet sadece içerik paylaşımı yapılan bir meca olmakla kalmamakta; aynı zamanda kullanıcıların medya üzerindeki etkinliğini artıran ve kültürel özelliğin gelişmesine zemin hazırlayan bir ortam olarak önem kazanmaktadır (Jenkins, 2018, s. 202). Katılımcı kültürün bu yönü, medya ile izleyici arasında klasikleşmiş olan üretici-tüketici sınırlarının bulanıklaşmakta olduğunu göstermektedir. Bu süreç, kullanıcıların kültürel temsilde daha aktif roller üstlenmelerine olanak tanımaktadır. Geleneksel medya yapılarının belirleyici gücünün sorgulanmasına ve alternatif ifade alanlarının gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Kültürel üretimin bu yeni biçimi, medya tüketicisini yalnızca içerik alıcısı konumundan çıkararak aynı zamanda içerik üreticisi ve kültürel anlam taşıyıcısı haline getirmektedir.

KÜLTÜREL SÜREKLİLİK BAĞLAMINDA TELEVİZYONUN İŞLEVİ

Castells'e göre dijital ağlar, iletişimde yeni bir güç mimarisi kurmakta ve bireylerin bilgiye erişim ile aktarım biçimlerini dönüştürmektedir. Bu dönüşüm kültürel belleğin aktarımı ve yeniden inşasında bireyleri pasif alıcılar olmaktan çıkarıp aktif katılımcılara dönüştürmektedir (Castells, 2009, s. 55). Castells, dijital ağların iletişimde yeni bir güç ilişkisi oluşturduğunu ve bireylerin bilgi üzerindeki denetimini yeniden tanımladığını belirtmektedir. Bu yapı kültürel hafızanın dolaşımı ve aktarımı açısından da belirleyici bir rol oynamaktadır.

Kendi kültürel varlıklarını sürdürebilmek için kullanabilecekleri en önemli araç internet olan alt kültür grupları, kültürel kimliklerini kendi ifade biçimleriyle gelecek kuşaklara aktarabilmenin arayışı içindedir. Tarih boyunca dil, kültürün aktarımı ve yayılmasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Kültürler hem kendi iç dinamikleri hem de farklı kültürlerle kurdukları etkileşimler yoluyla dil aracılığıyla biçimlenmekte ve zenginleşmektedir. Egemen ve baskın konumdaki kültürlerin dillerinin zamanla daha geniş coğrafyalarda yaygınlık kazanması tarihsel olarak sıkça gözlemlenmiştir. 17. yüzyılda Fransa'nın Batı imparatorlukları üzerindeki etkisi sonucu Avrupa saraylarında Fransızca'nın konuşulmaya başlanması; Tanzimat dönemi sonrası Fransızca kökenli birçok kelimenin Türkçe'ye girmesi bu sürecin örnekleri arasında yer almaktadır. Günümüzde ise İngilizce, küresel düzeyde baskın bir dil olarak iletişim ve kültürel aktarım süreçlerinde etkili olmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra dilin yazılı kültür üzerindeki etkisi de dikkate değerdir. Yazı dili, kültürel belleğin korunmasını ve kuşaklar arasında aktarımını sağlayarak toplulukların kendine özgü değerlerini yaşatmakta önemli bir işlev üstlenmektedir (Kültür Tarihi, 2011, s. 4-5). Dil, toplumsal hafızanın aktarımında bir iletişim aracı olmasının yanı sıra kültürel kimliğin inşasında ve toplulukların kendilerini ifade etme biçimleriyle belirleyici bir unsur haline gelmektedir. Bu bağlamda, dil aracılığıyla kültürel değerlerin korunması ve nesiller arası aktarımı sağlanmaktadır.

Bir kültürün nesilden nesile aktarabilen yazılı eserlerinin o kültürün kimliğini koruyarak sürdürebilmesi, büyük ölçüde o kültüre ait dilin varlığını devam ettirebilmesine bağlıdır. Bu anlamda, kültürel belleğin korunması, o dili kullanan toplulukların hem dil hem de kültürel içerik üretimini sürdürebilecekleri mecralara sahip olmasını gerektirmektedir. Bu amaç doğrultusunda, dijital dünyada varlık gösterebilecek ve kontrolü tamamen o kültürün üyelerine ait olacak bir televizyon kanalının oluşturulması, dilin canlı kalması açısından önemli bir gereklilik haline gelmektedir. Teknolojik belirlenimci yaklaşımıyla bilinen Marshall McLuhan, televizyonun bu etkisini izleyiciyle kurduğu ilişki üzerinden açıklamaktadır. McLuhan'a göre televizyon, izleyicinin bütün

benliğiyle katılım göstermesini ve olayların akışı içerisinde yer almasını zorunlu kılmakta, yalnızca pasif izleme biçimiyle sınırlı kalmayan bir etkileşim zemini oluşturmaktadır. McLuhan, kimliğin bu denli güçlü bir medya etkisiyle karşı karşıya kalmasının yarattığı gerilime dikkat çekmekte ve televizyonun hayatın biçimi, olayların görünümü ve anlamı konusunda insanlara yüksek bir duyarlılık kazandırdığını ifade etmektedir (McLuhan, 2019, s. 125). Bu nedenle televizyon, toplumsal hafızanın aktarımı ve kültürel kimliğin yaşatılması açısından önemli bir iletişim aracı olmasının yanı sıra kültürel farkındalık sağlayan bir mecra olarak da değerlendirilmektedir.

Televizyon, kültürel belleğin yaşatılmasına ve toplumsal değerlerin kuşaklar arasında aktarılmasına aracılık eden bir iletişim mecrası olarak önem taşımaktadır. John B. Thompson'a göre, televizyon gibi kitle iletişim araçları, kültürel ürünlerin geniş kitlelere ulaşmasını sağlamakta ve bu yolla toplumsal hafızanın taşıyıcısı olarak işlev görmektedir. Özellikle yerel kültürlerin temsilinde televizyonun sağladığı görünürlük, kültürel değerlerin hem korunmasına hem de yeni kuşaklara aktarılmasına katkı sunmaktadır (Thompson, 1995, s. 83). Bu süreç, televizyonun içerik sunmanın ötesine geçerek kültürel kimliğin üretildiği ve yeniden anlamlandırıldığı bir alan haline gelmekte olduğunu göstermektedir. Bu nedenle televizyon, kültürel sürekliliğin sağlanması ve toplumsal kimliğin yeniden üretiminde etkili bir kültürel aktör olarak değerlendirilmektedir.

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de 1964'te çıkarılan özel bir yasayla devlet adına kurulan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), kamu yayıncılığı yapmak ve yayınlarını yeterli, doğru ve tarafsız bir biçimde gerçekleştirmek amacıyla faaliyetlerine başlamıştır. 1968'de gerçekleştirilen ve yaklaşık bir buçuk saat süren ilk deneme yayınıyla televizyonculuk, Türkiye'de resmi olarak yayın hayatına adım atmıştır. İlk etapta haftada üç gün, üçer saat olarak devam eden yayınlar, izleyici ilgisinin artmasıyla birlikte 1969'da haftada dört güne çıkarılmış, 1974'e gelindiğinde ise haftanın her günü yayın yapılır hale gelmiştir. 1984'te televizyon yayınlarının renkli formata geçmesiyle birlikte TV 2 adıyla ikinci kanal yayın hayatına başlamıştır. Bu gelişmeyi 1989'da TRT 3 ve GAP-TV'nin hizmete girmesi takip etmiş ve böylece kanal sayısı dörde yükselmiştir. 1990'da ise örgün eğitim alanında destek sağlamak amacıyla TRT-4 ve Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik yayın yapmak üzere TRT-INT kurulmuştur. Takip eden yıllarda 1993'te TRT-AVRASYA, 1995'te ise TBMM TV yayın hayatına başlamıştır. Böylece kamu yayıncılığında çeşitliliği artırmaya yönelik önemli adımlar atılmıştır. 1998-2004

yılları arasında ise kurum, uluslararası alanda etkinliklerini artırmak için yurt dışında altı farklı noktada temsilcilik açmıştır. 2008’de çocuklara yönelik yayınlar yapmak amacıyla TRT Çocuk kanalının faaliyete geçmesiyle birlikte hedef kitle genişlemiştir. 1 Ocak 2009’da ise farklı dil ve lehçelerle yayın yapan ilk TRT kanalı olan TRT 6 (Kürtçe) yayın hayatına başlamıştır. Bu kanalın ismi 2015’te TRT Kurdi olarak değiştirilmiştir. 2009’da kurulan TRT Avaz ise Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmençe dillerinde yayın yaparak 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyet genelinde toplamda yaklaşık 250 milyonluk bir nüfusa ulaşmayı hedeflemiş ve bölgesel bir yayın ağı oluşturulmuştur. 2022’ye gelindiğinde TRT, dijital haber platformları üzerinden uluslararası yayıncılık faaliyetlerini genişletmiştir. Bu doğrultuda TRT Balkan ve TRT Français dijital haber platformlarını yayın hayatına kazandırmıştır. Bu girişimin ardından TRT, dijital yayın ağını daha da genişleterek TRT Russian, TRT Deutsch, TRT Espanol, TRT Afrika ve TRT Farsça gibi yeni haber platformlarını da oluşturmuştur (TRT Kurumsal, 2025). TRT’nin bu gelişim süreci, Türkiye’de kamu yayıncılığının yalnızca bilgi ve haber aktarımıyla sınırlı kalmadığını; kültürel temsiliyetin sağlanması, toplumsal belleğin güçlendirilmesi ve farklı coğrafyalara yönelik iletişim politikalarının geliştirilmesi açısından da önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu süreç, televizyonun devlet eliyle yürütülen bir kültürel araç olarak iç kamuoyunun yanı sıra uluslararası topluluklarla da iletişim kurmayı hedefleyen bir platforma dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

Yayın hayatına 2022’de başlayan TRT Balkan; Boşnakça, Arnavutça ve Makedonca olmak üzere üç farklı Balkan diliyle içerik üreten bir dijital haber platformu olarak faaliyet göstermektedir. Balkanlar başta olmak üzere Türkiye ve dünya gündemine dair haberler sunan platform, sosyal medya mecralarında da aktif şekilde yer almakta ve içeriklerini bu kanallar üzerinden paylaşmaktadır (TRT Balkan, 2025). Bu platformun çok dilli yayın politikası, TRT’nin bölgesel çeşitliliğe hitap etme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak, içeriklerin sadece haber odaklı olması ve kültürel bağların güçlendirilmesine yönelik özel çalışmaların sınırlı kalması, hedeflenen topluluklarla derinlikli bir iletişim kurulmasını zorlaştırmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE LİTERATÜRE KATKISI

Bu araştırma, Türkiye’de yaşayan Rumeli kökenli vatandaşların dijital ortamda kültürel kimliklerini nasıl temsil ettiklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın odak noktasını, dijital mecralarda üretilen kültürel göstergelerin kültürel hafıza, alt kültür ve temsil pratikleri bağlamında anlam kazanma

süreçleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda hem görsel içerikler hem de dernek yöneticileriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler üzerinden dijital temsil stratejileri bütüncül bir çerçevede değerlendirilmiştir.

Araştırmanın kapsamı, Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarının göstergebilimsel analizi ile Rumeli ve Boşnak topluluklarını temsil eden üç farklı dernek/federasyon başkanlarıyla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verileri içermektedir. Sosyal medya içeriklerinin tematik sınıflandırılması, kültürel göstergelerin söylemsel düzeyde hangi anlam katmanlarını ürettiğini ortaya çıkarmayı mümkün kılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, dijital temsile ilişkin algıların, beklentilerin ve kullanılan iletişim stratejilerinin daha ayrıntılı anlaşılmasını sağlayan tamamlayıcı bir nitel kaynak olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, literatüre iki açıdan özgün bir katkı sunmaktadır. İlk olarak Türkiye'de geniş bir nüfusa sahip olmasına rağmen akademik araştırmalarda sınırlı biçimde ele alınan Rumeli topluluklarının dijital temsil pratiklerini sistematik olarak incelemektedir. İkinci olarak; kültürel hafıza, alt kültür kavramı ve gösterge bilimsel analiz gibi farklı kuramsal yapıları bir araya getirerek dijital temsili çok katmanlı bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Böylece çalışma, kültürel kimliğin dijital mecralarda yeniden nasıl üretildiğini ortaya koyarak ilgili literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, dijital platformlarda kültürel temsilin ve iletişim pratiklerinin nasıl biçimlendiğini anlayabilmek amacıyla, anlam üretimi süreçlerine odaklanan göstergebilim kuramından ve nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Özellikle Roland Barthes'ın geliştirdiği göstergebilimsel yaklaşım, kültürel göstergelerin analizinde temel kuramsal dayanak olarak ele alınmaktadır. Göstergebilim, anlam üretimi süreçlerini inceleyen ve göstergeler üzerinden anlamlandırma mekanizmalarını açıklamayı amaçlayan çok disiplinli bir çalışma alanıdır. Genel anlamda gösterge; bir şeyi belirtmeye yarayan, işaret eden ya da ima eden unsurların tümünü kapsamaktadır (TDK, 2025). Göstergebilim, kültürel temsile ilişkin anlamlandırma süreçlerini çözümleyebilmek için işlevsel bir kuramsal çerçeve sağlamaktadır.

Alan yazında kimi araştırmacılar, yalnızca dil dışı göstergeleri incelemeyi tercih ederken bazıları, doğal dili göstergeler sisteminin bir parçası olarak değerlendirmektedir. Bazı yaklaşımlar göstergebilimi sadece bilinçli ve amaçlı iletişim süreçleriyle sınırlandırmakta; bazıları ise her türlü anlam aktarma ve

anlamlandırma sürecini bu disiplinin inceleme alanına dahil etmektedir. Bu nedenle göstergebilim, zaman zaman birbirinden farklı veya çatışan görüşleri içeren, sınırları kesin olarak belirlenmemiş bir çalışma alanı olarak varlığını sürdürmektedir. Barthes, bu alandaki katkılarıyla göstergebilim kuramının öne çıkan isimlerinden biri olmuştur. Toplumsal yaşamın ürettiği her türlü nesne, pratik veya olgu; ister bilinçli bir bildirişim amacı taşıyın isterse taşımasın, anlamlandırmaya açık göstergeler olarak ele alınmıştır. Giyim tarzları, otomobiller, mobilyalar gibi gündelik hayatın sıradan öğeleri dahi, Barthes'a göre kültürel ve toplumsal anlamlar üretmektedir. Bu yaklaşımıyla Barthes, göstergebilimsel çözümlemenin yalnızca dilsel metinlerle sınırlı kalmaması gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle yan anlam (connotation) kavramı üzerinde durmuş; göstergelerin taşıdığı ikincil anlam katmanlarını incelemeyi önemsemiştir. Ona göre, gösterge yalnızca göstereni ve göstereni arasında kurulan ilişki değildir. Toplumsal bağlamla ilişkili olarak farklı anlam katmanları taşıyan çok yönlü bir yapıdadır. Bu bakış açısıyla Barthes, toplumsal göstergeleri ve kültürel kodları çözümlenmeye yönelik çalışmalarıyla göstergebilime önemli katkılar sunmuştur (Barthes, 1979). Barthes'ın bu yaklaşımı, gündelik yaşamda karşılaşılan her türlü nesne ve pratiğin toplumsal anlam üretiminde rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu yönüyle göstergebilimsel çözümlemeyi metin analiziyle sınırlandırmadan kültürel ve toplumsal bağlamda anlam arayışına yönlendirmektedir.

Görüşme, sözlü iletişime dayalı bir veri toplama tekniğidir. Genellikle yüz yüze gerçekleştirilse de bazı durumlarda dijital iletişim araçları yoluyla da uygulanabilmektedir. Ayrıca, engelli bireylerle gerçekleştirilen simgesel iletişim biçimleri de bu yöntem kapsamında değerlendirilmektedir (Karasar, 2020, s. 210). Bu araştırmada, nitel araştırma tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, temel soru başlıkları önceden belirlenmekte; ancak görüşmenin doğal akışına uygun olarak yeni sorular eklenebilmekte ya da soru sıraları değiştirilebilmektedir. Bu yöntem, katılımcıların kendi deneyim ve algılarını serbestçe ifade edebilecekleri esnek bir görüşme alanı sağlamaktadır. Böylece görüşülen konunun daha derinlikli bir biçimde ele alınmasına olanak tanımaktadır (Geray, 2017, s. 161). Bu yaklaşım, özellikle kültürel temsil ve kimlik inşasına ilişkin meselelerde katılımcıların bakış açılarını daha kapsamlı bir biçimde ortaya koyma imkânı sunmaktadır. Görüşmelerde elde edilen bilgiler, araştırmanın saha verisini oluşturarak kültürel kimliğin nasıl algılandığı ve temsil edildiğine ilişkin önemli ipuçları sağlamıştır. Bu doğrultuda, öncelikle Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya platformlarında paylaştığı görseller analiz edilerek, kültürel temsil pratiklerinin görsel düzeyde

nasıl biçimlendiği, göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle değerlendirilmiştir. Sosyal medya analizinden elde edilen bulgulara ek olarak, dernek başkanlarıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerle dijital temsilin nasıl algılandığı ve yorumlandığına dair saha verisi toplanmıştır.

ARAŞTIRMANIN SORULARI

Bu araştırmada, Rumeli ve Boşnak kimliğinin dijital ortamda nasıl temsil edildiğini ve kültürel göstergelerin çevrimiçi alanda nasıl anlam kazandığını incelemek amacıyla şu sorulara odaklanılmıştır:

1. Rumeli ve Boşnak kimliğini yansıtan sosyal medya görselleri hangi kültürel göstergeler üzerinden anlam üretmektedir?
2. Göstergebilimsel çözümleme bu göstergelerin sembolik kodlarını ve yan anlamlarını nasıl ortaya koymaktadır?
3. Dernek ve federasyon başkanlarının değerlendirmeleri dijital temsile ilişkin hangi algıları ve yorumları içermektedir?
4. Dijital mecralar; Rumeli ve Boşnak kimliğinin aidiyet, kültürel hafıza ve temsil boyutlarını nasıl şekillendirmektedir?

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma, bazı yöntemsel ve bağlamsal sınırlılıklar içermektedir. İlk olarak, yarı yapılandırılmış görüşmeler sadece üç dernek/federasyon başkanıyla gerçekleştirilmiştir. Bu tercih, Rumeli ve Boşnak camialarına ilişkin en kapsamlı değerlendirmeleri yapan aktörlerin bu kişiler olması nedeniyle yapılmıştır. Ancak bulgular başkanların perspektifleriyle sınırlıdır. İkinci olarak göstergebilimsel analiz, Türkiye Bosna Sancak Derneği'nin belirli bir döneme ait sosyal medya paylaşımlarıyla sınırlı olduğundan dolayı sonuçlar, diğer dönemlere veya kurumlara doğrudan genellenemez. Üçüncü olarak, çalışma yalnızca Facebook verileri üzerinden yürütülmüştür. Facebook'un Rumeli dernekleri tarafından en yoğun kullanılan platform olması bu tercihin gerekçesini oluşturmaktadır. Ancak bulgular, diğer platformlardaki temsilleri kapsamamaktadır. Son olarak, araştırma nitel yonteme dayandığı için elde edilen bulgular betimsel özelliktedir. İstatistiksel genelleme iddiası taşımamaktadır. Bununla birlikte sınırlı örnekleme rağmen toplanan veriler Rumeli ve Boşnak kimliğinin dijital temsiline ilişkin anlamlı içgörüler sunmaktadır.

DİJİTAL TEMSİL ANALİZİ

Sosyal medya paylaşımlarında yer alan görsel unsurlar, kültürel kimliğin dijital ortamda nasıl kurulduğunu anlamak açısından önemli bir gösterge alanı oluşturmaktadır. Rumeli kimliğini yansıtan imgelerde kullanılan semboller, ritüel öğeler, mekânsal düzenlemeler ile estetik tercihler, kültürel hafıza ve aidiyet algısının dijital düzlemde nasıl ifade edildiğine dair anlamlı veriler sunmaktadır. Göstergebilimsel yaklaşım, bu görsellerde yer alan öğelerin hangi kültürel kodlarla ilişkilendiğini, hangi söylemsel yapıları desteklediğini ve temsile nasıl bir anlam çerçevesi kazandırdığını değerlendirmek için işlevsel bir araç sağlamaktadır. Bu bölümde, seçilen görseller kuramsal çerçeve doğrultusunda ele alınarak dijital temsile dair temel örüntüler ortaya konulmuştur.

Sosyal Medya Görsellerinde Kültürel Kimliğin Temsili

Stuart Hall'a göre temsil, imgelerin yeniden sunulmasından öte anlamın üretildiği toplumsal bir süreçtir. Bu süreç, kültürel kimliklerin inşasında ve bireylerin kendilerini konumlandırmasında belirleyici bir rol oynamaktadır (Hall, 2017, s. 22). Türkiye'de Boşnak camiasını temsil eden en köklü sivil toplum kuruluşlarından biri olan Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği, üyeleriyle daha etkin bir iletişim kurabilmek amacıyla sosyal medya platformlarını aktif biçimde kullanmaktadır. Derneğin 11 bin takipçiye ulaşan Facebook hesabı üzerinden yapılan paylaşımlar bu çalışmada inceleme konusu olarak seçilerek içeriklerine göre tematik bir biçimde sınıflandırılmıştır (TBSKYD, 2025). Derneğin Facebook paylaşımlarına yönelik yapılan ön incelemede, içeriklerin belirli temalar etrafında yoğunlaştığı görülmüş ve bu doğrultuda sekiz ana tema tespit edilmiştir. Tematik yoğunluğun bazı başlıklarda daha belirgin olduğu fark edilmiş; araştırmanın nitel desenine uygun bir biçimde en fazla tekrar eden temalar arasından rastlantısal olarak seçilen örnek içerikler detaylı analize tabi tutulmuştur. Seçilen bu içerikler, Roland Barthes'ın geliştirdiği göstergebilimsel çözümleme yaklaşımı doğrultusunda incelenerek, görsellerin kültürel temsil süreçlerindeki işlevi ve taşıdığı anlam katmanları değerlendirilmiştir. Bu analiz, temsilin söylemde nasıl yapılandığına odaklanmaktadır.

Şekil 1.*Sosyal Sorumluluk: “Okul Projesi”*

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu içerik, deprem felaketi sonrasında Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde yürütülen okul projesine ilişkin düzenlenen imza törenini göstermektedir. Masada yer alan resmî belgeler ile arka plandaki Türk bayrağı ve valilik bayrağı, etkinliğin kurumsal çerçevede gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların resmî kıyafetleri ve olumlu yüz ifadeleri, törene hem ciddiyet hem de iş birliği atmosferi kazandırmaktadır. Bu görsel, derneğin sosyal sorumluluk faaliyetleri kapsamında yürüttüğü girişimin kamusal boyutunu yansıtmaktadır. Kültürel temsil açısından taşıdığı sembolik unsurların ayrıntılı değerlendirilmesi ise aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ele alınmaktadır.

Tablo 1.*“Sosyal Sorumluluk” Temalı Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	İmza töreninde bir arada yedi kişi, resmi evrak ve bayraklar.
Gösteren	Resmi kıyafetler, imzalı belgeler, Türk bayrağı, valilik bayrağı ve protokol duruşu.
Gösterilen	Devlet-STK iş birliği, toplumsal sorumluluk, ulusal birlik ve kurumsal ciddiyet.
Düz Anlam	Bir masa etrafında resmi evrakların imzalandığı protokol fotoğrafı.
Yan Anlam	Dayanışma, güven, kapsayıcılık, devletle uyumlu hareket etme iradesi; “birlik ve beraberlik” vurgusu.

Tablo 1’de yer alan çözümlleme, görseldeki temsilin ulusal birlik, toplumsal dayanışma ve kurumsal iş birliği ekseninde yapılandığını göstermektedir. Türk bayrağı, valilik bayrağı ve resmi evrak gibi göstergeler, derneğin sosyal sorumluluk girişimini devlet kurumlarıyla ortak bir zemin üzerinde konumlandırmaktadır. Böylece etkinlik, yalnızca bir yardım projesi değil, kamusal ölçekte karşılık bulan bir dayanışma faaliyeti olarak sunulmaktadır. Katılımcıların resmi kıyafetleri ve pozitif ifadeleri, temsil edilen iş birliği atmosferini güçlendirirken; kadın ve erkek temsilcilerin aynı karede yer alması, sivil toplum alanındaki kapsayıcı yaklaşımı görünür kılmaktadır. Barthes’ın göstergebilimsel çerçevesi içinde değerlendirildiğinde; görselin düz anlam düzeyinde bir protokol anını aktardığı; yan anlam düzeyinde ise toplumsal sorumluluk bilincini, birlik duygusunu ve kurumsal güveni pekiştiren sembolik bir anlatı ürettiği görülmektedir.

Şekil 2 .

Başarılı Bir Hemşehrinin Camiaya Tanıtımı

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu görsel, İstanbul Ticaret Odası Başkanı Şekip Avdağ’ın İTÜ tarafından verilen fahri doktora ünvanı töreninden bir sahneyi göstermektedir. Görselde, akademik cübbe giymiş bir konuşmacı kürsüde yer almaktadır. Arka planda Avdağ’ın portresi ve törene ilişkin ibarelerin bulunduğu büyük boyutlu bir tasarım dikkat çekmektedir. Akademik cübbe, kürsü ve sahne düzeni törenin resmiyetini vurgularken Avdağ’ın gülümseyen ifadesi başarı ve kamusal onurlandırma duygusunu yansıtmaktadır. Bu içerik bireysel başarı öyküsünün kamusal görünürlüğü üzerinden kültürel aidiyetin nasıl temsil edildiğine dair anlamlı işaretler sunmaktadır. Görselde yer alan sembolik unsurların ayrıntılı çözümlemesi aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ele alınmaktadır.

Tablo 2.*“Hemşehri Tanıtımı” Temalı Görselin Göstergibilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	Kürsüde konuşan kişi, akademik cübbe, arka planda büyük portre ve tören ibaresi.
Gösteren	Akademik cübbe, kürsü, sahne düzeni, büyük ekran ve törensel tipografi.
Gösterilen	Bireysel başarı, kamusal onurlandırma, kültürel aidiyetin görünür kılınması.
Düz Anlam	Fahri doktora töreninde konuşma yapan kişinin sahne görüntüsü.
Yan Anlam	Prestij, başarıya dayalı aidiyet, rol model olma ve toplumsal kabul.

Tablo 2’de yer alan çözümlenme, görselde bireysel başarının törensel bir bağlam içinde kamusal bir görünürlük kazandığını ortaya koymaktadır. Barthes’ın göstergibilimsel yaklaşımı doğrultusunda değerlendirildiğinde; akademik cübbe, kürsü ve sahne düzeni, düz anlam düzeyinde resmi bir töreni işaret etmektedir. Yan anlam düzeyinde ise başarı, prestij ve kültürel aidiyetin toplumsal kabulle ilişkili sembolik bir anlatı ürettiği görülmektedir. Arka plandaki portre ve tören ibareleri ise bireyin başarı hikayesinin kurum ve kültürel topluluk açısından değer taşıyan bir örnek olarak sunulduğunu göstermektedir.

Şekil 3.*Kültürel Etkinlikler*

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu fotoğraf, geleneksel süslemelerle donatılmış modern bir salonda farklı yaş gruplarından kadınların bir araya geldiği kültürel bir etkinliği göstermektedir. Görselde yer alan kilimler, kilimler, duvar süsleri, yöresel objeler sahnede bulunan prela gibi öğeler, mekânın kültürel bağlamını görünür kılmaktadır. Kadınların sohbet ettiği, çocuklarıyla ilgilendiği veya kültürel ürünler üzerinde çalıştığı sahneler, etkinliğin sıcak ve samimi atmosferini yansıtmaktadır. Görsel, nesiller arası kültürel aktarımın sosyal bir buluşma üzerinden nasıl yaşatıldığına dair önemli işaretler sunmaktadır. Bu temsile ilişkin ayrıntılı çözümleme aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ele alınmaktadır.

Tablo 3.*“Kültürel Buluşma” Temalı Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	Kadınların bir araya geldiği etkinlik sahnesi, kilimler, minderler, prela ve yöresel dekor.
Gösteren	Geleneksel dokuma ürünleri, kültürel objeler, salon düzeni,
Gösterilen	Kültürel aktarım, topluluk aidiyeti, birliktelik, nesiller arası etkileşimi
Düz Anlam	Kadınların katıldığı sosyal bir etkinlik ve geleneksel dekorasyonun yer aldığı bir salon.
Yan Anlam	Kültürel süreklilik, gelenek-modernite birleşimi, toplumsal dayanışma ve paylaşılan kimlik.

Tablo 3'te yer alan çözümleme, görselde kültürel kimliğin hem mekânsal hem de sosyal etkileşim üzerinden temsil edildiğini göstermektedir. Barthes'ın düz anlam düzeyinde bir kültürel etkinliği sunan fotoğrafı, yan anlam düzeyinde ise nesiller arası aktarım, topluluk aidiyeti ve gündelik pratiklerle sürdürülen kültürel süreklilik gibi değerlere işaret eden sembolik bir anlatıya dönüşmektedir. Geleneksel objelerin modern bir salonla birlikte kullanılması, Boşnak kültürel kimliğinin korunduğunu ve güncel toplumsal yaşamla uyumlu biçimde yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 3.*Yerel Seçim Öncesi Rumeli Camiası Temsilcileriyle İstişare Toplantısı*

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu fotoğraf, kalabalık bir grubun resmi bir etkinlikte poz verdiği bir sahneyi göstermektedir. Katılımcıların büyük bir bölümünün erkeklerden oluştuğu, az sayıda olan kadın üyelerin ise görselin merkezinde konumlandırıldığı görülmektedir. Resmi kıyafetlerle düzenli bir oturma ve ayakta duruş düzeni içinde verilen poz, grubun birliktelik ve kurumsal aidiyet duygusunu yansıtan planlı bir kompozisyon niteliği oluşturmaktadır. Fotoğraf, Rumeli camiasının toplumsal görünürlüğüne ortak bir çerçevede sunarken, bu temsilin taşıdığı kültürel ve sembolik anlamlar aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Tablo 4.*“Sosyal Sorumluluk” Temalı Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	Kalabalık grup pozu, resmi kıyafetli dernek/vakıf üyeleri ve merkezde konumlanan kadınlar.
Gösteren	Toplu kompozisyon düzeni, resmi kıyafetler, oturma-ayakta duruş planı ve yüz ifadeleri.
Gösterilen	Birliktelik, kurumsal aidiyet, dayanışma, temsil arayışı ve ortak hedef bilinci.
Düz Anlam	Dernek ve vakıf üyelerinin yer aldığı geniş katılımlı toplu fotoğraf.
Yan Anlam	Kolektif kimlik, siyasi temsil talebi, toplumsal dayanışma ve geleceğe yönelik ortak beklentiler.

Tablo 4’teki çözümleme, fotoğrafın düz anlam düzeyinde Rumeli camiasına mensup geniş bir topluluğun resmi bir buluşmasını yansıttığını göstermektedir. Yan anlam düzeyinde ise poz düzeni, resmi kıyafetler ve kadınların karede merkezde olması; dayanışma, temsil bilinci ve siyasi görünürlük arayışıyla ilişkilenen sembolik bir anlatı üretmektedir. Bu kompozisyon, bireysel aidiyetin kolektif bir kimlik içinde bütünleştiği ve topluluğun geleceğe yönelik beklentilerinin görsel olarak ifade edildiği bir temsil alanı oluşturmaktadır.

Şekil 5.

Sağlık Odaklı Sosyal Sorumluluk Çalışması

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu fotoğraf, iki konuşmacının izleyicilere hitap ettiği sahne düzenini göstermektedir. Arka planda Türk bayrağı, Atatürk portresi ve dernek logosu yer alırken, etkinliğin konusunu yansıtan sunum görseli konuşmacıların yanında bulunan ekranda dikkat çekmektedir. Salonun farklı noktalarına yerleştirilen kamera ve kayıt ekipmanları, faaliyetin yalnızca fiziksel katılımcılarla sınırlı kalmadığını, dijital mecralara da taşınmak üzere planlandığını ortaya koymaktadır. Bu görselin taşıdığı sembolik, kültürel ve iletişimsel anlam katmanları, aşağıdaki gösterebilimsel analiz bölümünde ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Tablo 5.*“Sağlık Temalı Etkinlik” Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	İki konuşmacı, sunum ekranı, Türk bayrağı, Atatürk portresi, dernek logosu ve kamera kaydı ve izleyici kitlesi.
Gösteren	Ulusal semboller, kültürel kimlik öğeleri (zambak), sunum görselleri, kayıt ekipmanı ve izleyicilerin dikkat kesilmiş duruşu.
Gösterilen	Kamusal katılım, toplumsal sorumluluk, ulusal aidiyet, kültürel bağlılık ve dijital görünürlük.
Düz Anlam	Sağlık temalı bir sunumun yapıldığı ve katılımcıların dinlediği bir bilgilendirme etkinliği.
Yan Anlam	Topluluk içinde bilgi paylaşımı, demokratik katılım, STK profesyonelleşmesi ve kültürel kimliğin kamusal işlevle bütünleşmesi.

Tablo 5’te yer alan çözümlene, görselin düz anlam düzeyinde hem konuşmacıların sunduğu hem de izleyicilerin aktif biçimde takip ettiği bir sağlık etkinliğini göstermektedir. Yan anlam düzeyinde ise izleyici kitlesinin katılımı, derneğin kamusal alanda bilgi üretme ve paylaşma rolünü pekiştirmektedir. Ulusal semboller ve dernek kimliğiyle birlikte aidiyet ve toplumsal dayanışma mesajını güçlendirmektedir. Kamerayla kayıt alınması ise bu etkinliğin dijital ortamlara taşınarak daha geniş kitlelere erişme stratejisini ortaya koymaktadır. Bu durum, derneğin kültürel kimliğini toplumsal fayda üretme ve profesyonel iletişim pratikleriyle uyumlu bir biçimde konumlandığını göstermektedir.

Şekil 4*Öğretmenler Günü'ne Özel Dernek Etkinliği*

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu fotoğraf, “Öğretmenler Günü” vesilesiyle düzenlenen ve dernek üyelerinin yanı sıra yakın çevrede görev yapan öğretmenlerin de davet edildiği geniş katılımlı bir yemek etkinliğini göstermektedir. Görsel derneğin kültürel kimliğini yalnızca kendi topluluğu içinde yeniden üretmekle sınırlı kalmadığını, toplumsal temas ve birlik olma pratikleri üzerinden daha geniş bir kamusal alana taşınmayı hedeflediğini göstermektedir. Bu temsile ilişkin anlam katmanları aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ele alınmaktadır.

Tablo 6*“Öğretmenler Günü Buluşması” Temalı Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	Kalabalık yemek organizasyonu, yuvarlak masalar, sahne, müzisyenler, öğretmenler ve dernek üyeleri.
Gösteren	Yemek servisleri, masa düzeni, salon dekorasyonu, sahnedeki müzik grubu ve katılımcıların birlikte vakit geçirmesi.
Gösterilen	Toplumsal birliktelik, kapsayıcılık, kamusal temas, kültürel paylaşım ve aidiyet duygusu.
Düz Anlam	Öğretmenler Günü kapsamında düzenlenen, geniş katılımlı yemek ve kutlama etkinliği.
Yan Anlam	Kültürel kimliğin farklı toplumsal gruplarla birlikte görünür kılınması, birlikte olma kültürü ve sosyal dayanışma.

Tablo 6’da yer alan çözümlene, görselin düz anlam düzeyinde Öğretmenler Günü kapsamında düzenlenen bir yemek ve kutlama etkinliğini yansıttığını göstermektedir. Yan anlam düzeyinde ise birlikte yemek yeme pratiği, kültürel kimliğin yalnızca topluluk içi bir birliktelik üzerinden değil, öğretmenler aracılığıyla daha geniş bir toplumsal çevreyle kurulan temas üzerinden yeniden üretildiğine işaret etmektedir. Farklı yaş, meslek ve sosyal gruplardan bireylerin aynı mekânda buluşması, derneğin kapsayıcı bir toplumsal aktör olarak konumlandığını ortaya koymaktadır. Bu tür etkinliklerin, kültürel kimliği kamusal alanda paylaşmaya ve ortak değerler etrafında birlikte olma kültürünü güçlendirmeye yönelik bir işlev üstlendiğini göstermektedir.

Şekil 5.

Adayların Seçim Sürecindeki Sivil Toplum Buluşmaları

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu fotoğraf, dernek yöneticileri ile davetli siyasilerin derneğin resmi logosu ile Türk bayrağı ve Bosna-Sancak bayraklarının yer aldığı bir arka plan önünde birlikte poz verdiği bir buluşmayı göstermektedir. Katılımcıların birbirlerine yakın biçimde sıralanarak oluşturdukları kompozisyon, birliktelik ve ortak paydalar etrafında kurulan bir topluluk algısını ön plana çıkarmaktadır. Merkezde konumlanan ve diğer bayraklara kıyasla daha büyük ölçekte yer verilen Türk bayrağı, toplumsal aidiyet ve milli değerlere atfedilen önemi görsel düzeyde vurgulamaktadır. Bu toplu fotoğraf, sivil toplum ile siyasal aktörler arasında kurulan ilişkinin sembolik boyutlarını görünür kılmaktadır. Görselin taşıdığı kültürel ve temsili anlamlar, aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Tablo 7.*“Siyasal Temsil” Temalı Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	Dernek yöneticileri ve davetli siyasiler, bayraklar, dernek logosu ve toplu poz.
Gösteren	Türk bayrağı, Bosna ve Sancak bayrakları, resmi arka plan, yakın duruş düzeni ve yüz ifadeleri.
Gösterilen	Toplumsal aidiyet, hemşehri dayanışması, siyasal temsil arayışı ve kurumsal birliktelik.
Düz Anlam	Dernek yöneticileri ile siyasilerin birlikte verdiği resmi bir toplu fotoğraf.
Yan Anlam	Kültürel kimliğin siyasal alanda görünür kılınması, sivil toplum-siyaset ilişkisi ve ortak irade vurgusu.

Tablo 7’de yer alan çözümleme, görselin düz anlam katmanında dernek yöneticileri ile siyasilerin katıldığı resmi bir buluşmayı yansıttığını göstermektedir. Yan anlam düzeyinde ise bayrakların konumlandırılması, katılımcıların yakın duruşu ve ortak bir arka plan önünde verilen poz; kültürel aidiyetin siyasal temsille ilişkilendirildiği sembolik bir anlatı üretmektedir. Bu kompozisyon, sivil toplumun hemşehri dayanışması temelinde siyasal aktörlerle kurduğu ilişkiyi görünür kılarken, kültürel kimliğin kamusal alanda meşru ve kolektif bir temsil talebiyle ifade edildiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 6.*Özel Sektörle Gerçekleştirilen Protokol İmzaları*

(Kaynak: TBSKYD, 2024).

Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin sosyal medya paylaşımlarından alınan bu fotoğraf, dernek başkanı ile bir firma yetkilisinin ofis ortamında bir protokol imzaladığı, resmi bir iş birliği anını göstermektedir. Masanın arka planında yer alan Türk bayrağı ve Atatürk portresi ile kurumsal logolar, törenin hem kamusal hem de kurumsal bir çerçevede gerçekleştiğini vurgulayan görsel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Tarafların masada yan yana oturarak belgeleri imzalarken verdikleri poz, etkinliğin resmiyetini ve karşılıklı güvene dayalı bir iş birliği anlayışını yansıtmaktadır. Görsel, derneğin kültürel kimliğini koruyarak farklı toplumsal ve ekonomik aktörlerle kurduğu ilişkileri görünür kılmaktadır. Bu temsilin taşıdığı anlam katmanları aşağıdaki göstergebilimsel analiz bölümünde ele alınmaktadır.

Tablo 8.*“Kurumsal İş Birliği” Temalı Görselin Göstergebilimsel Analizi*

Kategori	Açıklama
Gösterge	Protokol imzalayan iki kişi, imzalı belgeler, masa düzeni, bayraklar ve kurumsal logolar.
Gösteren	Türk bayrağı, Atatürk portresi, Bosna ve Sancak flamaları, firma logosu ve imza eylemi.
Gösterilen	Resmiyet, karşılıklı güven, kurumsal iş birliği, kültürel aidiyet ve toplumsal fayda.
Düz Anlam	Dernek başkanı ile bir firma yetkilisinin ofis ortamında protokol imzalaması.
Yan Anlam	Sivil toplumun ekonomik aktörlerle kurduğu meşru ilişki, aidiyet bilinci ve kurumsal temsil gücü.

Tablo 8’de yer alan çözümleme, görselin düz anlam düzeyinde Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği ile bir özel sektör temsilcisi arasında gerçekleştirilen resmi bir protokol imza törenini yansıttığını ortaya koymaktadır. Yan anlam düzeyinde ise Türk bayrağı ve Atatürk portresinin baskın biçimde konumlandırılması, derneğin milli değerlere bağlılığını ve toplumsal aidiyetini pekiştiren sembolik bir çerçeve oluşturmaktadır. Masada yer alan Bosna ve Sancak flamaları, kültürel kökenlere yapılan göndermeleri görünür kılmaktadır. Bu unsurların resmi ve ticari bir bağlam içinde sunulması, derneğin kültürel kimliğini koruyarak toplumsal fayda üretmeye yönelik çok boyutlu bir sivil toplum aktörü olarak konumlandığını göstermektedir. Bu çalışmada yer alan tüm görsellerin çözümlemesi, Roland Barthes’in göstergebilimsel yaklaşımı temel

alınarak gerçekleştirilmiştir. Görsel öğeler düz anlam ve yan anlam düzeylerinde değerlendirilmiştir.

DERNEK BAŞKANLARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER

Bu çalışmanın ikinci araştırma yöntemi kapsamında, dijital temsil pratiklerine ilişkin kurumsal bakış açısını ortaya koymak amacıyla Boşnak ve Rumelili toplulukları temsil eden üç dernek/federasyon başkanıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Prof. Dr. Sedat Ziyade, Rumeli Balkan Türkleri Federasyonu Başkanı Kamuran Atakan ve Bosna Sancak Trakya Rumeli Balkan Türkleri Derneği Başkanı Suat Nurkan ile yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yürütülen bu süreçte, dernek başkanlarının dijital mecralarda yürüttükleri temsil stratejileri, görünürlük pratikleri ve kurumsal iletişim yaklaşımları ele alınmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, dijital temsilin kurumsal düzeyde nasıl algılandığını ve yapılandırıldığını anlamaya yönelik nitel bir veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

a- Boşnak Derneği Başkanıyla Yapılan Görüşme

Dijital temsile ilişkin kurumsal değerlendirmeler elde etmek amacıyla Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Prof. Dr. Sedat Ziyade ile çevrim içi ortamda derinlemesine bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yeni medya araçlarından biri olan Zoom platformu aracılığıyla görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alınmış ve toplamda yaklaşık 25 dakika sürmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalınarak özellikle dijital eşitsizlik koşulları altında dernek üyeleriyle etkileşimin nasıl sürdürüldüğü sorusuna odaklanılmıştır. Dernek başkanı Ziyade, konuya ilişkin olarak aşağıdaki değerlendirmelerde bulunmuştur:

“TRT Kürdi adlı bir televizyon kanalının açılması, camiamızda TRT Boşnak gibi bir kanalın neden kurulmadığı sorusunu gündeme getirdi. Ancak Boşnak topluluğu olarak bizim hiçbir zaman böyle bir talebimiz olmadı. Bunun sebebi, Türkiye’nin asli unsurlarından biri olarak görülmemiz ve ayrılıkçı bir algı ile ilişkilendirilmememizdir. TRT Kürdi’nin açılışı, Kürt toplumunun tamamını kapsamasa da bazı yanlış algılara yol açmış ve ayrılıkçı eğilimlerle özdeşleştirilmiştir. Bizim ise böyle bir konumda olmamız söz konusu dahi olamaz. Lakin, yaptığımız anketlerde üyelerimizin dernek faaliyetlerinden yeterince haberdar olmadıklarını fark ettik. Bu nedenle, sosyal medya mecralarını daha etkin kullanma kararı aldık. Yönetim kurulumuzdan

bir arkadaşımızın açtığı YouTube kanalı üzerinden etkinliklerimizi canlı yayınlamaya başladık. Canlı olarak takip edemeyenler için ise kayıtlar, kanalda erişilebilir hale getirildi. Dijital ortamda değerini özellikle Covid-19 sürecinde anladık. Dernek binamızda yapılan etkinliklere 100 kişi katılırken, pandemi döneminde Zoom üzerinden gerçekleştirdiğimiz buluşmalara binlerce kişinin katıldığını ve YouTube üzerinden de izlendiğini gördük. Şimdi daha ileri bir adım olarak herkesin kolayca erişebileceği bir mobil uygulama geliştirme aşamasındayız. Bu uygulamada etkinlik duyurularının yanı sıra kültürel içerikler ve Boşnak mutfağının tarifleri de yer alacak. Pandemiden önce basılı olarak yayımladığımız dergilerimize pandemi sürecinde ara vermiştik. Artık bu yayınları e-dergi formatında yayımlamayı planlıyoruz. Sosyal medya dışında SMS yoluyla da üyelerimizle iletişim kuruyoruz. Acil kan ihtiyacı, cenaze duyuruları veya etkinlik tarihleri gibi bilgileri SMS ile ulaştırıyoruz. Ancak SMS maliyetini azaltmak için bu duyuruları tamamen sosyal medya üzerinden yapmayı hedefliyoruz. Üyelerimizle bağımızı daha güçlü hale getirmek için Türkiye ve Balkanlar'daki temsilcilerimizi aktif hale getirdik. Her temsilcimizden kendi bölgesinde beş öğrenci belirlemesini istedik ve bu öğrencilere burs desteği sağladık. Böylece hem eğitime katkı sağlıyoruz hem de toplumsal dayanışmayı artırıyoruz. Balkanlardaki Müslüman derneklerle iletişim kurarak onların çalışma yöntemlerini öğrendik. Bu yöntemlerin bazılarını biz de uygulamayı düşünüyoruz. Ayrıca gençlerimizi Balkanlar'daki akranlarıyla buluşturmak için yaz ve kış tatillerinde karşılıklı ziyaretler planlıyoruz. Bu bağları yalnızca Balkanlar'da değil, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Boşnaklarla da kuruyoruz. Nitekim 2023 Kahramanmaraş depremi sonrasında Balkanlar'dan 50 tır yardım ulaştırılmıştı. Dernek olarak biz de konteyner kent kurduk, şimdi Gaziantep'te bir okul inşa ediyoruz. Bu projeye hem Balkanlar'dan hem de dünyanın dört bir yanındaki Boşnaklardan destek geliyor. Kadın kollarımızın düzenlediği kermeslerin gelirleri de bu okul için kullanılmaktadır (Bölükbaşı, 2024).”

b- Rumeli Balkan Türkleri Federasyon Başkanıyla Yapılan Görüşme

Araştırma kapsamında, ikinci görüşme olarak Rumeli Balkan Türkleri Federasyonu Başkanı Kamuran Atakan ile Zoom platformu aracılığı ile gerçekleştirilen çevrim içi derinlemesine görüşme, yaklaşık 26 dakika sürmüştür. Görüşme süresince federasyonun dijital mecralarda karşılaştığı temsil sınırlılıkları ve bu sınırlılıkların ardından üyeleriyle sürdürülen iletişim stratejileri

üzerine odaklanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu temelinde yürütülen bu oturumda, Federasyon başkanı Atakan, dijital eşitsizlik sonrası kurumsal iletişim pratiklerine dair şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Biz Rumeliler, Osmanlı İmparatorluğu’nun 1350’li yıllarda görev amacıyla Balkan topraklarına gönderdiği insanların torunlarıyız. O dönemde bölgede Osmanlı’yı temsil eden ve valilik gibi üst düzey görevler üstlenen bir topluluğun mirasını taşıyoruz. Balkanlar’da yaşarken yerel dilleri öğrenmiş olsak da Türkiye’ye döndükten sonra bu diller bizim için önemini yitirdi. Bu nedenle, Balkan dillerinde yayın yapacak bir televizyon kanalına hiçbir zaman ihtiyaç duymadık. Ayrıca kendimizi azınlık olarak görmediğimiz için devletten böyle bir talebimiz de olmadı. Federasyonumuza bağlı toplam 79 dernek bulunuyor. Bunların 12’si yurt dışında (Makedonya, Bulgaristan, Yunanistan, Bosna, Sancak ve Kosova), 18’i Anadolu’nun farklı illerinde, geri kalanları ise İstanbul ve çevresinde faaliyet gösteriyor. Yurt dışındaki derneklerle tamamen Türkçe iletişim kuruyoruz. Zaman zaman karşılıklı düzenlediğimiz etkinliklerle kültürel bağlarımızı güçlendiriyoruz. Derneklerimiz ve üyelerimizle iletişimi daha güçlü kılmak için sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanıyoruz. Facebook ve Instagram üzerinden etkinliklerimizi duyuruyoruz. Ancak Türkiye’de 30 milyon Rumeli kökenli vatandaşımız var ve onlarla yeterli düzeyde temas kuramadığımızı düşünüyoruz. Bu nedenle Rumeli Üniversitesi ile ortak bir proje başlatma aşamasındayız. Üniversitenin konferans salonunda düzenleyeceğimiz etkinlikleri YouTube üzerinden açacağımız bir kanal aracılığıyla yayınlamayı planlıyoruz. Yakın zamanda bu projeyi hayata geçireceğiz. Federasyon olarak derneklerimizle birlikte büyük organizasyonlar gerçekleştiriyoruz. Örneğin Cemal Reşit Rey Konser Salonu’nda düzenlediğimiz “Rumeli Ödülleri” programında salon kapasitesi yetersiz kaldı. 1100 kişilik salon doldu ve eğer 10 bin kişilik bir alan olsaydı yine tamamen dolardı (Bölükbaşı, 2024).”

c- Bosna Sancak Trakya Rumeli Balkan Türkleri Derneği Başkanıyla Yapılan Görüşme

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen üçüncü ve son görüşme, Bosna Sancak Trakya Rumeli Balkan Türkleri Derneği Başkanı Suat Nurkan ile yüz yüze yapılmıştır. Görüşmede derneğin dijital platformlardaki görünürlüğü ve karşılaşılan yapısal sınırlılıklar ele alınmıştır. Görüşme sırasında, başkana dijital eşitsizlik bağlamındaki gözlemleri ile bu duruma karşı geliştirdikleri iletişim

stratejileri sorulmuştur. Dernek Başkanı Nurkan, bu çerçevede aşağıdaki açıklamalarda bulunmuştur:

“Rumeliler olarak devletimizden televizyon kanalı talebinde bulunmadık. Devlet de kendisinden talep edilmeyen bir şeyi kolay kolay vermez. Bu nedenle böyle bir girişim için öncelikle kamuoyunda bir talep oluşturulması ve derneklerimizin ortak hareket etmesi gerekir. TRT Kürdi'nin açılması, o topluluk için bir ayrıcalık olmuştur; bunun arkasında geçmişte yaşanan sorunlar ve devletin bu grubu ikna etme isteği yatmaktadır. Rumelilerin ise devletle bugüne kadar hiçbir sorunu olmadı ve olacağını da düşünmüyorum. Bizler kültürümüzü yaşatmak için özel televizyon kanallarından yararlanıyoruz. Yine de eğer TRT bünyesinde bize ait bir kanal olsaydı, ülkemizin dört bir yanına dağılmış yaklaşık 36 milyon Rumeliliye daha güçlü bir şekilde ulaşabilirdik. Şu anda etkinliklerimizi özel bir YouTube kanalı ve sosyal medya üzerinden duyurmaya çalışıyoruz. TRT'nin kurduğu TRT Balkan haber platformunu takip ediyorum ancak camiamıza yeterince tanıtıldığını düşünmüyorum. Ayrıca siyasette de Rumelilerin yeterli düzeyde temsil edilmediğini gözlemliyorum. Çok az sayıda adayın tercih edildiğini görüyoruz. Bunun en önemli sebebi, camiamızın bir bütün halinde hareket etmemesi ve dernekler arasında güçlü bir iletişimin kurulamamasıdır (Bölükbaşı, 2024).”

Rumeli ve Boşnak kökenli dernek ve federasyon başkanlarıyla yapılan bu görüşmeler, dijital temsile ilişkin ortak sorun alanlarını ve paylaşılan yaklaşımları ortaya koymaktadır. Görüşmelerde, kültürel temsiliyetin devlet destekli yayın organlarından ziyade topluluk içi dayanışma, birlikte hareket etme kapasitesi ve dijital mecraların etkin kullanımı yoluyla inşa edildiği yönünde ortak bir yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir. Bu değerlendirmeler, Rumeli kökenli toplulukların dijital eşitsiz koşulları karşısında geliştirdikleri stratejilerin bireysel tercihlerden çok, topluluk temelli, örgütlü ve kurumsal bir yönelim doğrultusunda şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu stratejiler, kültürel süreklilik ile toplumsal aidiyetin dijital ortamda yeniden üretilmesini sağlamakta; aynı zamanda alt kültürel yapıların kamusal alanda kendilerini ifade edebilmeleri için alternatif iletişim kanalları oluşturmaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında ele alınan veriler üç temel başlık altında incelenmiştir. İlk olarak, TRT'nin dijital yayın politikaları incelenerek kamu yayıncılığının kültürel temsile yönelik yaklaşımı ele alınmıştır. İkinci olarak Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin Facebook'taki paylaşımlarından seçilen görseller, göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle değerlendirilmiş ve dijital mecralarda kültürel kimliğin hangi göstergeler üzerinden kurgulandığı ortaya konulmuştur. Üçüncü olarak, dernek ve federasyon başkanlarıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler incelenmiş; temsil, görünürlük ve dijital stratejilere dair değerlendirmelerin bu temsiliyet pratikleriyle nasıl ilişkilendiği analiz edilmiştir. Bu üç veri kaynağı ele alındığında, Rumeli kökenli toplulukların dijital ortamlarda kültürel kimliklerini nasıl ifade ettiklerine ve kamusal görünürlüklerini hangi araçlarla güçlendirdiklerine dair bütüncül bir çerçeveye ortaya çıkmaktadır.

a- TRT'nin Yayın Politikaları Üzerine Bulgular

Kamu yayıncılığı sorumluluğuna sahip olan TRT'nin dijitalleşme sürecinde yalnızca belirli etnik yapılara yönelik yayın organları kurmuş olması, kültürel eşitlik ilkesini zedeleyen bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Özellikle 2009'da kurulan TRT Kürdi ve 2015'te bu kanalın TRT Kurdi ismini alması, Kürt kimliğine yönelik bir medya platformu oluşturulmasını mümkün kılmıştır. Oysaki Türkiye'de önemli bir nüfusa sahip olan Rumelili topluluklara benzer düzeyde bir medya platformu sunulmamıştır. 2014'te yayın hayatına giren TRT Avaz kanalının ise çok geniş bir coğrafyaya hitap etme hedefi nedeniyle bölgesel kültürlerle yeterince alan açamadığı görülmüştür. 2022'de TRT, dijital yayıncılık alanında yeni bir açılım yaparak TRT Balkan ve TRT Français platformlarını hayata geçirmiştir. Bu iki platformun ardından sırasıyla TRT Russian, TRT Deutsch, TRT Espanol, TRT Afrika ve TRT Farsça gibi haber platformları da devreye alınmıştır. Böylelikle TRT, dijital yayıncılıkta çok dilli ve çok coğrafyalı bir strateji benimseyerek küresel ölçekte etki alanını genişletmeyi hedeflemiştir. Ancak TRT Balkan örneği üzerinden yapılan değerlendirmelerde, bu platformun yalnızca profesyonel habercilik perspektifiyle sınırlı kaldığı ve hedeflenen kitleyle bir bağ kuramadığı anlaşılmaktadır. Nitekim yapılan görüşmelerde, dernek başkanlarının büyük bir kısmı bu platformdan haberdar olmadıklarını belirtmiştir. Yalnızca bir başkan platformu tanıdığını ancak camia ile yeterince ilişki kuramadığını ifade etmiştir. Bu durum, platformun içerik üretiminde kültürel temsiliyetin eksikliğini bir yaklaşım geliştiremediğine ve doğrudan hedef kitlenin gündelik yaşamına dokunmakta yetersiz kaldığına işaret etmektedir.

b- Sosyal Medyada Kültürel Temsil Pratikleri

Araştırmanın ikinci bölümünde, Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin Facebook platformunda yaptığı paylaşımlar tematik olarak sınıflandırılmış ve Roland Barthes'ın göstergebilimsel çözümleme yaklaşımıyla analiz edilmiştir. Derneğin sosyal medya içerikleri sekiz ana tema etrafında kümelenmiş; bu temalardan her biri için rastlantısal olarak seçilen bir görsel, kültürel temsilin söylemsel boyutunu ortaya koymak üzere incelenmiştir. Analizlerde, okul yaptırma projesinden öğretmenler günü kutlamasına, fahri doktora törenlerinden sağlık temalı etkinliklere kadar geniş bir yelpazede yer alan paylaşımlar; kültürel aidiyetin nasıl kurgulandığını ortaya koymaktadır. Paylaşımlarda; ulusal simgeler (Türk bayrağı, Atatürk portresi), kültürel objeler (prela, geleneksel kıyafetler), toplumsal roller (anne, öğretmen, kanaat önderi) ve kurumsal kimlikler (dernek logoları, protokol ilişkileri) dikkat çekici göstergeler olarak öne çıkmıştır. Görsellerde kullanılan görsel anlatılar, kültürel kimliğin yalnızca nostaljik öğelere değil, çağdaş kurumsal ilişkiler, sosyal sorumluluk ve yerel-siyasal ilişkiler üzerinden de yeniden üretildiğini göstermektedir.

c- Dernek ve Federasyon Başkanlarıyla Yapılan Görüşmelerin Bulguları

Bu çalışmada, dernek ve federasyon başkanlarıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, dijital temsile ilişkin ortak eğilimleri ve paylaşılan bakış açılarını ortaya koyacak biçimde birlikte değerlendirilmiştir. Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Prof. Dr. Sedat Ziyade, Rumeli Balkan Türkleri Federasyonu Başkanı Kamuran Atakan ve Bosna Sancak Trakya Rumeli Balkan Türkleri Derneği Başkanı Suat Nurkan ile yapılan görüşmeler; temsil, görünürlük ve dijital iletişim pratikleri ekseninde benzer sorun alanlarına işaret etmektedir. Görüşmelerin ortak bulgularından biri, devlet destekli ve belirli bir etnik kimliğe odaklanan bir televizyon kanalının açılmasına yönelik mesafeli yaklaşımdır. Üç başkan da bu tür bir girişimin kültürel ayrışma riskini beraberinde getirebileceğini ve bu nedenle tercih edilmediğini vurgulamıştır. Bu yaklaşım, kültürel temsiliyetin kamusal alanda ayrıştırıcı değil, kapsayıcı bir zeminde sürdürülmesi gerektiğine dair ortak bir hassasiyetin varlığını ifade etmektedir.

Buna karşılık görüşmelerde, dijital mecraların sunduğu esnek ve erişilebilir yapının daha işlevsel bir temsil alanı oluşturduğu yönünde güçlü bir mutabakat olduğu görülmüştür. Sosyal medya platformlarının etkin kullanımı, YouTube üzerinden oluşturulan dijital kanallar, mobil uygulama girişimleri ve SMS bilgilendirme sistemleri, derneklerin görünürlüklerini artırmak ve topluluk içi iletişimi güçlendirmek amacıyla başvurdukları temel araçlar arasında öne çıkmaktadır. Bu araçların, özellikle pandemi süreciyle birlikte daha merkezi bir

rol üstlendiği ve coğrafi olarak dağınık kitlelere erişimi kolaylaştırdığı ifade edilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen bir diğer ortak bulgu ise derneklerin dijital iletişimi yalnızca temsil amacıyla değil, toplumsal fayda üretme aracı olarak da konumlandırımlarıdır. Burs programları, kültürel geziler ve yurt dışı temsilcilik faaliyetleri, dijital mecralar aracılığıyla daha görünür hale getirilmekte ve bu sayede daha geniş kitlelere ulaşılması hedeflenmektedir. Bu durum, dijital temsiliyetin kültürel süreklilik, sosyal dayanışma ve kurumsal aidiyetle birlikte ele alındığını göstermektedir. Elde edilen bulgular, dijital eşitsizlik koşulları karşısında Rumeli kökenli alt kültür yapılarının, kurumsal medya temsillerine bağımlı kalmadan kendi dijital iletişim ağlarını inşa ettiklerini ortaya koymaktadır. Görüşme verileri ile görsel analiz bulgularının kesiştiği noktalarda kurumsal aidiyet, kültürel süreklilik ve topluluk içi dayanışma temalarının belirgin biçimde öne çıktığı görülmektedir.

SONUÇ

Dijital eşitsizlik koşulları karşısında alt kültür formlarının geliştirdikleri temsil ve görünürlük stratejileri, bu araştırmanın temel inceleme alanını oluşturmaktadır. İlk aşamada, TRT bünyesinde kurulan tüm televizyon kanalları taranmış; sadece bir etnik kimliğe ait yayın yapan bir kanalın varlığı tespit edilmiştir. TRT'nin son yıllarda dijital platformlarda faaliyet geçirdiği haber siteleri de araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bu bağlamda, 2006'da TRT Kürtçe adıyla kurulan ve 2015'te TRT Kurdi olarak yeniden yapılandırılan kanal haricinde, başka hiçbir alt kültürel yapıya yönelik bir televizyon kanalının bulunmadığı görülmüştür. Bu dengesizliğin fark edilmesiyle birlikte, 2022'de TRT Balkan isimli bir haber platformu kurulmuştur. Türkiye'de yaşayan milyonlarca Rumelili ile Balkanlar'daki topluluklar arasında kültürel bir köprü kurmayı amaçladığı ifade edilmiştir. TRT Balkan'da hem Türkiye hem de dünya hem de Balkanlara dair haber içerikleri ve kültürel etkinlikler paylaşılmaktadır. Bu içerikler sosyal medya üzerinden de dolaşıma sokulmaktadır. Ancak siteye ilişkin yapılan incelemede, editöryal sorumluluğu üstlenen bir ekip ya da kişiye dair açık bir bilgiye ulaşılmamıştır. En dikkat çekici eksiklik ise bu haber platformunun varlığından ne Türkiye'deki Rumeli federasyonlarının ne de Boşnak derneklerinin haberdar olmasıdır. Yalnızca Bosna Sancak Trakya Rumeli Balkan Derneği Başkanı Suat Nurkan, platformu takip ettiğini ancak camiada yeterince tanınmadığını ifade etmiştir. Oysa böyle bir oluşumda, profesyonel gazetecilerin yanı sıra Rumeli topluluğunu yakından tanıyan, camia tarafından kabul görmüş kişilerin de aktif olarak yer alması büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın ikinci aşamasında, Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin Facebook hesabı üzerinden son iki aya ait paylaşımlar 8 kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Her kategoriden seçilen birer Roland Barthes'ın gösterebilimsel çözümleme ilkeleriyle analiz edilmiştir. Paylaşımlarda en dikkat çeken unsur, Türk bayrağı ve Atatürk fotoğraflarının merkezde ve büyük boyutta kullanılmasıdır. Bosna ve Sancak bölgelerine ait bayrakların ise yalnızca küçük flamalar şeklinde yer aldığı görülmüştür. Bu durum, Balkanlarla kurulan bağların daha çok kültürel bir zeminde sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, siyasal temsil hedeflerini mevcut partilerde yer alma ile sınırlı tutan Rumelilerin, ülke gündemini yakından takip ettikleri ve ulusal duygularla hareket ettikleri anlaşılmıştır. Derneklerin, başarılı bireyleri öne çıkararak onları genç kuşaklara rol model olarak sundukları; düzenledikleri etkinliklerle ise toplumsal aidiyetin kuşaktan kuşağa aktarılmasını hedefledikleri tespit edilmiştir.

Araştırmanın son aşamasında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde; Boşnak derneği ve Rumeli federasyon başkanlarıyla çevrimiçi, bir diğer Rumeli derneği başkanıyla ise yüz yüze mülakat yapılmıştır. Görüşmelerde, sadece belirli bir etnik kimliği temsil eden televizyon kanalının açılmasının ayrımcılık olarak değerlendirildiği ve bu nedenle bu tür bir girişimlere mesafeli yaklaşıldığı belirtilmiştir. Buna karşılık, tüm derneklerin ortak bir tutum benimsemesi halinde kültürel odaklı bir televizyon kanalının yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Bu bulgular, Rumeli kökenli alt kültürlerin televizyon merkezli temsiller yerine sosyal medya, YouTube ve benzeri dijital mecralar üzerinden alternatif görünürlük pratikleri geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. TRT Balkan örneği ise kültürel temsiliyetin yalnızca profesyonel habercilik pratikleriyle sınırlı kalmasının hedef kitleyle etkileşim kurmakta yetersiz kaldığını göstermektedir.

Rumeli ve Boşnak kültürüne ilişkin akademik çalışmaların büyük bir bölümü, tarihsel göç süreçleri, kültürel bellek, aidiyet ve kuşaklar arası aktarım ekseninde şekillenmektedir. Buna karşın, Rumeli kökenli alt kültürlerin dijital ortamlardaki temsil pratiklerini, iletişim stratejilerini ve görünürlük mücadelelerini merkeze alan araştırmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışma, Rumeli kökenli toplulukların dijital mecralarda geliştirdikleri temsil biçimlerini ve bu temsillerin kültürel süreklilik ile toplumsal aidiyet üzerindeki etkilerini inceleyerek literatürde sınırlı biçimde ele alınan bu alana kuramsal ve metodolojik düzeyde katkı sunmaktadır. Aynı zamanda benzer alt kültürel yapıların dijital temsiline yönelik gelecekte yapılacak çalışmalar için eleştirel bir değerlendirme zemini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Barthes, R. (1979). *Göstergebilim İlkeleri*. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bölükbaşı, S. (2024). Dijital Eşitsizliğin Alt Kültür Formlarına Etkisi: “Rumeli Örneği”. *İFİG 2024 Üsküdar Üniversitesi İletişim Günleri Sempozyumu*. Erişim adresi:

https://www.academia.edu/124630031/%C4%B0F%C4%B0G_2024_B%C4%B0LD%C4%B0R%C4%B0_K%C4%B0TABI

Brinkerhoff, J. M. (2009). *Digital Diasporas: Identity and Transnational Engagement*. Cambridge University Press.

Castells, M. (2009). *Communication Power*. Oxford University Press.

Cuche, D. (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*. Bağlam Yayınları.

Hine, C. (2015). *Etnography for the Internet: Embedded, Embodied and Everyday*. Bloomsbury Academic.

Geray, H. (2017). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ütopya Yayınları.

Güngör, N. (2020). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Siyasal Kitabevi.

Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. (Çev. İdil Dündar). Pinhan Yayıncılık.

Jenks, C. (2007). *Altkültür Toplumsalın Parçalanışı*. Ayrıntı Yayınları.

Jenkins, H. (2018). *“Cesur Yeni Medya” Teknolojiler ve Hayran Kültürü*. İletişim Yayınları.

Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Atalay Matbaacılık.

Karpat, K.H. (2010). *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. Timaş Yayınları.

Kültür Tarihi. (2011). *Kültür Tarihi*. Anadolu Üniversitesi.

McLuhan, M. (2019). *The Medium is the Massage*. Nora Kitap.

Smith, P. (2007). *Kültürel Kuram*. Babil Yayınları.

TBSKYD. (2024, Ocak 11). Türkiye Bosna Sancak Kültür ve Yardımlaşma Derneği. Erişim adresi:

<https://www.facebook.com/TurkiyeBosnaSancakDerneği>

TDK. (2025, Temmuz 16). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>

Thompson, J.B. (1995). *The Media and Modernity: A Social Theory of Media*. Polity Press.

TRT Balkan. (2025, Temmuz 18). *TRT GLOBAL*. Erişim adresi: <https://trt.global/balkan-bhsc>

TRT Kurumsal. (2025, Temmuz 16). *Tarihçe*. Erişim adresi: <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>

Yengin, D. (2014). *Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum*. Der Kitabevi.

Williams, R. (2000). *Kültür*. (Çev. Suavi Aydın). İmge Kitabevi Yayınları.

Atıf İçin: Bölükbaşı, S. (2026). Dijitalleşme Sürecinde Kültürel Hafızanın Yeniden İnşası ve Temsil Pratikleri: Rumeli Dernekleri, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 10 (1), 156-191.